

Gaswinning GBB

Inleiding

Het stopzetten van de gaswinning uit het Groningenveld heeft alles te maken met de onveilige situatie in Groningen, omdat de ondergrondse winning de bewoners bovengronds schade toebrengt. Dit leidt in het gebied tot een toenemende wanhoop, woede, uitzichtloosheid, radicalisering en wantrouwen jegens de overheid. De trage schadeafhandeling, de haperende versterking en een gemis aan perspectief versterken deze gevoelens.

Achtergrond

Decennia gaswinning uit het grote Groningenveld hebben geleid tot een situatie waarin Den Haag een kruideniersmentaliteit tentoonspreidt. Zij lijkt haar meest noordelijke provincie nog steeds te beschouwen als eigentijds wingewest en geeft zich geen rekenschap van haar rentmeesterschap.

Uiteindelijk heeft de gaswinning in Groningen te maken met geld. Veel geld. Het gemak van de honderden miljarden (296) die hier in de afgelopen decennia uit de grond zijn gehaald staat in schril contrast met de soms mensonterende moeite die getroost moet worden door de regio om de honderden miljoenen, voor de gevolgen van de gaswinning en voor het weer toekomstbestendig maken van Groningen, los te peuteren bij exploitant (Shell/Exxon Mobil) en opdrachtgever (Rijk).

De gaswinning uit het Groningenveld heeft grote materiële, fysieke en mentale schade tot gevolg. Minister van Economische Zaken en Klimaat Wiebes heeft de verwachting gewekt dat de gaswinning in het Groningenveld snel zal worden stopgezet. Hij spreekt in het openbaar van het jaar 2030 en aan tafels alhier van het jaar 2023.

Het is aannemelijk dat een snelle stopzetting van de gaswinning zal leiden tot een snelle vermindering van de frequentie en van de zwaarte van de bevingen, en als zodanig tot versnelde beëindiging van het toebrengen van schade aan gebouwen en mensen. En snelheid is geboden op een dossier waar de scheidslijn tussen veilig en onveilig wonen moeilijk getrokken kan worden en mens en gebouwen onder voortdurende spanning moeten voortleven. Zelfs zonder beving kan dan bij beide iets knappen. Levensgevaarlijk.

Minister Wiebes

In de brief over gaswinning Groningen van het Ministerie van EZK aan de Kamer (d.d. 29 maart 2018) wordt gewag gemaakt van maatregelen die moeten leiden tot een sterke afname van de gasproductie uit het Groningenveld.

Zo'n 170 grootverbruikers moeten van het Groninger gas worden afgekoppeld. De export naar het buitenland moet worden teruggeschroefd en de binnenlandse vraag moet naar beneden door verduurzaming van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw. Daarnaast is het tempo van de afbouw van het Groninger gas ook nog eens afhankelijk van een nieuw te bouwen stikstoffabriek.

Om weer perspectief te krijgen is er meer duidelijkheid nodig over het verloop van de afname en het **definitieve** einde van de gaswinning, met daaraan gekoppeld harde garanties. Er is geen *nieuwe situatie* ontstaan wanneer een minister stelt dat hij iets *gaat* doen. Er ontstaat een nieuwe situatie door iets te *dóen*. Wat gaan we precies doen, en wanneer, zodat de gaswinning – citaat Wiebes – ‘al in 2023 op 4 miljard kuub zit’ en ‘wanneer alle extra maatregelen ook hun werk doen, we dan zelfs al op nul zitten: ergo: de winning gestopt is’.

In het ontwerp gaswinningsbesluit van minister Wiebes is de afbouw van de gaswinning nog steeds sluitpost: pas als de maatregelen tot afbouw van de gaswinning slagen, gaat de kraan verder dicht. Alle tegenvallers hierbij betekenen een langduriger gaswinning. De GBB wil een duidelijk plan waarbij het Rijk zich als opdracht stelt dat de gaskraan in 2023 dichtgaat.

Om ons Groningers perspectief te geven te geven op een gezonde en veilige toekomst, moet er zicht zijn op de daadwerkelijk snelle stopzetting van de gasproductie in het Groninger veld: meetbaar en verifieerbaar en bij wet vastgelegd in een mono-interpretabel afbouwplan.

Gestapelde mijnbouw

Rondom Veendam vinden meerdere mijnbouwactiviteiten plaats: zoutwinning door Nedmag en AkzoNobel, gaswinning uit het Groningenveld, het Annerveenveld en het Kiel-Windeweerveld door de NAM en gasopslag door Gasunie. Waar de mijnbouwers al jaren de effecten van al deze activiteiten bagatelliseren, - en zeker in het geval van de zoutwinning een groot gebrek van kennis van de ondergrond etaleren - zijn de fysieke effecten van gestapelde mijnbouw helemaal onbekend. De exploitanten wijzen naar elkaar voor eventuele aansprakelijkheid. Bewoners met schade worden van het kastje naar de muur gestuurd.

De psychische effecten van gestapelde mijnbouw zijn ook heftig. De ergernis, woede en frustratie zijn veel meer dan een optelsom van de gevolgen van enkelvoudige mijnbouw. Die zijn voor wat betreft de gaswinning uitstekend in kaart gebracht door dr. Postmes. In principe zou hier het voorzorgsprincipe moeten gelden: geen stapeling van mijnbouw, omdat de (potentiele) (schade)effecten immers niet eenduidig aan een partij toe te wijzen zijn.

Versterking GBB

De GBB is van mening dat de versterking van gebouwen voortgezet moet worden. In onze ogen zijn daarbij een aantal uitgangspunten leidend:

1. De bewoner centraal: vaak heeft de bewoner/eigenaar al een lange weg van schadeverhaal en onzekerheid over de (veiligheids)situatie van zijn huis achter de rug. Dit principe vereist dat de versterking niet top down en technocratisch uitgerold wordt, maar in overleg met de bewoner, die voldoende tijd en ondersteuning krijgt om zijn keuze te maken hoe de versterking vormgegeven wordt;
2. NAM buiten beeld. Bewoners in Groningen hebben al jaren grote hinder ondervonden van de bemoeienis van de NAM met schadeherstel (“slager die zijn eigen vlees keurt”). Tot voor kort was dit, ook toen het CVW er tussen werd geschoven, nog het geval. Bij het versterkingsproces, dat veel ingrijpender is dan schadeherstel, is het onacceptabel dat de NAM op enigerlei wijze – binnen of buiten beeld – bij besluitvorming over de te nemen maatregelen betrokken is.
3. Gestand doen van afspraken en gewekte verwachtingen: Het proces richting versterking is een lang proces, waarin verwachtingen worden gewekt en afspraken worden gemaakt. Vanuit het principe van de betrouwbare overheid dienen die afspraken/verwachtingen nagekomen te worden. Alleen op die wijze is herstel van vertrouwen van burgers in de Rijksoverheid, die in de regio inmiddels historisch laag is, te verwachten.
4. Niet vooruitlopen op (modelmatig) verwachte vermindering van risico’s. Mensen leven hier soms al jaren in een onveilige, of als onveilig gevoelde situatie. Deze situatie nog langer laten duren omdat, op basis van wat nu nog beleidsvoornemens zijn, de veiligheidsrisico’s op termijn minder worden is niet acceptabel. Pas bij daadwerkelijke vermindering van risico’s is herziening van de versterkingsoperatie te overwegen.
5. Verdergaande maatregelen dan near collapse, ergo schadevoorkomende maatregelen zijn vereist. De huidige versterkingsmaatregelen gaan uit van near collapse (je komt veilig je huis uit, maar dat is daarna total loss). Bij bodembewegingen van lagere intensiteit heb je toch elke keer weer schade.
6. Rekening houden met (cumulatieve) modelmatige onzekerheden. Daarom moet het versterkingsadvies niet gebaseerd zijn op slechts modeluitkomsten, maar daadwerkelijke getoetst worden door inspecties.
7. Behoud van cultuurhistorische waarde en eigenheid van Groningen: De versterkingsoperatie mag door sloop/nieuwbouw niet leiden tot het verlies van eigenheid/karakter van de bebouwde omgeving. Dat betekent dat niet alleen financiële motieven, maar ook stedenbouwkundige/landschappelijke waarden moeten meewegen in een besluit tot sloop/nieuwbouw.
8. Waar mogelijk de operatie combineren met dorps- en wijkaanpak. Voorkomen moet worden dat na een langdurige periode waarin een woning, een wijk of een dorp onleefbaar is door bouwwerkzaamheden, de boel weer op de schop moet voor het gasloze tijdperk dat komt of in het kader van verduurzaming of levensloopbestendig maken van het woningbestand.
9. Tot slot, de regio aan het roer: Deze operatie grijpt diep in in de leefomgeving van bewoners. De bewoners, maatschappelijke groeperingen, gemeenten en de provincie moeten hierop de regie voeren. Het Rijk dient op afstand te blijven.

Op 2 juli jl. heeft minister Wiebes zijn plannen ontvouwd met betrekking tot de versterkingsoperatie. Op grond van de hem aangereikte adviezen heeft hij besloten dat 1.500 gebouwen (ca. 1.600 adressen) versterkt worden. Wij hebben op dit besluit en de achterliggende adviezen de volgende aanmerkingen:

1. Verdisconteer onzekerheden: Het getal 1.500 is de uitkomst van een trein van modellen en aannames, met elk een onzekerheidsmarge. Wagon 1 is de verwachte ontwikkeling van de seismiciteit bij het door de regering voorgenomen, maar niet wettelijk vastgelegde afbouwpad van de gaswinning. Onzekerheden daarin zijn de daadwerkelijke uitvoering van het afbouwpad. Tegenvallende maatregelen,

bijvoorbeeld omschakeling van energie-intensieve industrie naar andere energiebronnen, kunnen in de toekomst leiden tot aanpassing. Tweede onzekerheid is de validiteit van het gebruikte model. De voorspellende waarde van dergelijke modellen is in het verleden altijd beperkt gebleken. Tweede wagon is de vertaling van seismiciteit naar effecten aan het aardoppervlak. Bodemopbouw speelt hierin een belangrijke bron. De ondergrond van Groningen is een complexe samenstelling van sedimenten. De gegevensdichtheid over de bodemopbouw is van een grotere schaal dan de schaal van deze variabiliteit. Deze wijze waarop deze vertaling gebeurt is een black box, copyright NAM. Derde wagon van de trein tot slot is het effect van bodembeweging op elk individueel gebouw. Omdat het ondoenlijk is om elke gebouw door te rekenen, is gewerkt met typologieën (bijvoorbeeld; de doorzonwoning, de drive-in woning). Ervaring tot nu toe van de NCG leert dat er binnen dezelfde typologie verschillen zijn als gevolg van een aanbouw, een doorbroken muur, etc.). Slechts een bouwkundige inspectie en volledige engineering kan deze variaties grotendeels uitsluiten. De cumulatie van deze onzekerheden vereist dat een extra marge wordt ingebouwd. Leidend moet zijn, niet zozeer voorkomen dat woningen te veel worden versterkt, maar vooral voorkomen dat woningen niet worden versterkt die wel versterkt zouden moeten worden.

2. Verifieer de modeluitkomsten met bouwkundige inspecties: de 1.500 gebouwen waar nu de besluitvorming om gaat zijn de uitkomsten van het HRA-model dat in handen is van de NAM. De partijen die de minister geadviseerd hebben (KNMI, TNO, NEN) en de NCG beschikken hier niet over. Een model is bruikbaar voor beleidsbepaling en prioritering, zoals de afgelopen jaren ook steeds is gebeurd. Maar een model is niet bruikbaar als enig en leidend instrument op het niveau van individuele panden. Zonder aanvullende inspecties en validatie-inspecties op de modelmatige uitkomsten is er geen verantwoorde onderbouwing van keuzes en beslissingen mogelijk.
3. Voorkom een complexe en non-transparante aanpak op basis van modellen en categorisering: De NCG heeft de grootste moeite om de adressen te koppelen aan de 1.500 gebouwen die uit het HRA-model volgen en kan om die reden de betrokken bewoners niet tijdig inlichten. In de pogingen van de Nationaal Coördinator Groningen om toch invulling aan het advies van de Mijnraad te geven zien we inmiddels een stapeling van subcategorieën, onderverdelingen en verfijningen ontstaan. Deze enorme "control" drang is misschien verklaarbaar vanuit financiële, boekhoudkundige of juridische overwegingen maar helpt niet om richting een werkbare situatie te komen. Zeker niet vanuit het perspectief van de inwoners. Er ontstaan veel te veel verschillende groepen (batches, p50/p90, Heft, EI, typologieën, wel/geen VA, enz.). Dat brengt het gevaar met zich mee dat voor elke groep aparte regimes worden bedacht die inwoners niet kunnen plaatsen en in de uitvoering zeer complicerend gaan werken. Het zal (opnieuw) tot onduidelijkheid, ongelijkheid, vertraging en wantrouwen gaan leiden.
4. Sta als staat garant voor de versterkingsoperatie: De door de NCG met de NAM uitonderhandelde financiële kaders zijn eenzijdig door de NAM opgezegd. Feitelijk moet daarmee elke uitvoeringsstap ter goedkeuring aan de NAM worden voorgelegd. Dat leidt tot langdurige discussies (wel niet betalen voor gasloos, wel/niet betalen voor panden die niet behoren tot de 1.500).
5. Vertraging is het gevolg: Als gevolg van herprioritering, onduidelijkheid over welke panden tot "de lijst" behoren en ontbreken van de financiële kaders staat de versterkingsoperatie feitelijk stil.

Dit in overwegingen nemende staan wij op het standpunt dat:

1. Vanuit het oogpunt van helderheid, snelheid en uitvoerbaarheid moeten we nu doorgaan met de batches 1, 2 en 3 en Heft in Eigen Hand en 'Eigen Initiatief';
2. Een lijst te versterken panden niet is op te stellen op basis van een model. Zet daarom de inspecties (versneld) door;
3. De HRA methodiek ter bepaling van de lijst met meest onveilige woningen schiet nog te kort op het niveau van concrete woningen. Voor bewoners is het van belang dat de methodiek transparant wordt gemaakt. In dit verband is het daarom van belang dat de methodiek van de NAM getoetst en toegepast wordt door een onafhankelijk onderzoeksinstituut.

4. De staat moet garant staan voor de financiering van de versterkingsaanpak. Geef ook bij de versterking gevolg aan de beloofde systematiek van voor- en achterdeur; schep duidelijkheid in de kostenverdeling tussen Rijk en NAM.
5. De NCG moet een ruim mandaat krijgen met betrekking tot te maken keuzes bij de versterkingsoperatie, opdat deze adequaat en snel op kan treden.
6. De bouwkundige - en bouwcapaciteit die wordt ingezet en de financiering hiervan, zal bepalend zijn voor het aantal woningen dat simultaan versterkt kan worden. De GBB wil de financiering van de versterking naar voren halen opdat zo snel mogelijk zoveel mogelijk woningen simultaan kunnen worden versterkt.
7. Als de afbouw van de gaswinning onverhoopt langzamer verloopt dat gepland, dient de versterkingsaanpak opnieuw tegen het licht te worden gehouden.
8. Het afwegingskader voor versterking meer is dan een financiële, technische en juridische discussie over veiligheid. Maak afwegingen als *'Wat kunnen we nog vragen van de inwoners van Groningen?'* *Wat is nog redelijk en maatschappelijk verantwoord? Hoe borgen we snelheid en continuïteit? Hoe is het vertrouwen weer te herstellen?* mede leidend;
9. De uitgangspunten *ruimhartig, bewoner centraal en herstel van vertrouwen* nog steeds geen volwaardig onderdeel vormen van de versterkingsaanpak. Maak ze nu werkelijk tot leidende principes in beleid, uitvoering en financiering.

Schade GBB

1. De Arbitrator Bodembeweging krijgt extra capaciteit om zo spoedig mogelijk de “oude gevallen” af te handelen (schademeldingen vóór 31 maart 2017, 12.00 uur).
2. De TCMG krijgt extra experts (voor inspectie) om zo spoedig mogelijk de werkvoorraad schademeldingen af te handelen (schademeldingen na 31 maart 2017, 12.00 uur).
3. De wet Instituut Mijnbouwschade (IM) wordt 100x beter dan de versie die ter consultatie is aangeboden. Dit betreft borging van zowel: rechtvaardige uitkomst, snel en navolgbaar proces, toepassing menselijke maat en inrichting betrokkenheid van maatschappelijke organisaties. Zo moet bijvoorbeeld het bestaande schadeprotocol van de TCMG in beginsel onderdeel van het IM worden.
Wanneer de ontwerpwet IM beschikbaar is zal de GBB bezien of de benodigde verbeteringen zijn aangebracht.
4. Er komt één loket voor Groningers voor schade en voor versterking. Het van het kastje naar de muur sturen is voorbij.

Prioriteiten 1. en 2. betreft uitvoeringsproblematiek, 3. en 4. betreft inrichtingsproblematiek; 3. met een governance-component.

Toekomstvisie Groningen

Inleiding

Wij Groningers hebben recht op een toekomstbestendige en leefbare provincie met behoud van eigen identiteit, waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een goed doordachte visie op de toekomst helpt ons Groningers daarbij.

Maar om te komen tot die goed doordachte en gedragen visie op onze toekomst moet ons Groningers eerst weer perspectief worden geboden (hier in de zin van ‘vertrouwen’). Dit houdt in: 1) duidelijkheid en zekerheid over een snellere afbouw van de gaswinning, 2) schades die snel en coulant worden afgewikkeld 3) een versterkingsoperatie die weer is opgepakt inclusief de afspraken zoals reeds gemaakt met het Rijk, en 4) het mede regisseren van de toekomstvisie door ons burgers. Met dit perspectief hebben wij als trotse, creatieve en hardwerkende Groningers weer *voorwaartse* energie om ons te richten op een welvarende en gezonde toekomst voor Stad en haar Ommelanden; een toekomst waar, met behoud van landschappelijke kwaliteiten en erfgoed in en om de dorpen, werk kan worden gecreëerd in de voor Groningen zo kenmerkende Rust in onze Ruimte.

Achtergrond

De schaal en de ernst van de gevolgen van de gaswinning én het recht op een gezonde en welvarende toekomst voor Groningen leiden tot een ambitieus concept ‘Nationaal Programma voor Groningen’ (NP), waar Rijk, provincie, gemeentes en de maatschappelijke partijen in de volle breedte bij betrokken moeten zijn. Het uitgangspunt is dat bij het uitdenken van de toekomst als bij de uitvoering van het NP de regio zelf aan het stuur zit. Het document ‘Groningen op Volle Kracht’ vormt het startdocument voor de verdere uitwerking van het NP.

‘Op Volle Kracht’ kent deelprogramma’s op de gebieden sociale demografie, energie en economie:

- 1) ‘Groningse Kracht en Trots’ richt zich op het toekomstbestendig wonen in aantrekkelijke en toekomstbestendige wijken en dorpen, en op behoud en ontwikkeling van erfgoed en de karakteristiek van Groningen. Welzijn en gezondheid, zowel mentaal als fysiek, staan hierbij centraal.
- 2) ‘Groningse Energie’ richt zich op het produceren gebruiken en distribueren van nieuwe en hernieuwbare energie, waarbij woningen en bedrijven worden verduurzaamd en het de ambitie van de Provincie is om koploper te blijven als energievoorzienaar.
- 3) ‘Groningen Werkt’ richt zich op de koppeling tussen werk en vaardigheden, opleidingen en kansen in veranderende markten en omstandigheden. Vanuit dit deelprogramma worden kansrijke sectoren in innovaties gestimuleerd.

Het is volgens de GBB niet logisch om eerst een Nationaal Programma op te stellen om daar vervolgens een visie onder te leggen. De GBB pleit voor een gedragen visie op grond van gedeelde waarden (van de inwoners van deze provincie) en de verwachte klimatologische veranderingen (zoals een versnelde zeespiegelstijging), waaruit vervolgens een Nationaal Programma wordt afgeleid. Hierbij kunnen bovengenoemde focusgebieden blijven bestaan.

Het Rijk wil substantieel en meerjarig investeren in Groningen, losgekoppeld van de aardgasbaten. Investerings

die niet afhankelijk zijn van het niveau van de gaswinning - of van de omvang van de versterkingsoperatie. Het was de ambitie om afgelopen voorjaar te komen tot een bestuursakkoord. Deze poging mislukte helaas. Maar ook de (op papier) cruciaal bevonden daadwerkelijke participatie van de bewoners- en maatschappelijke organisaties op het thema Toekomstvisie kwam nog niet goed van de grond. Op de vraag aan de GBB door de heer Maarten van Poelgeest - door de Provincie Groningen aangetrokken om het thema Toekomstvisie en Nationaal Programma van een onderlegger te voorzien - wat de GBB zou doen met de meer dan een één miljard euro die vanuit de Groninger grond via Den Haag weer bij ons terugkomt, adviseerde de GBB:

- Sluis het gehele bedrag in een daarvoor opgericht fonds
- Zet er een goede governancestructuur op met de regio (provinciale en gemeentelijke politiek en bewonersorganisatie (GBB) en maatschappelijke organisaties (Gasberaad) in de regierol.
- Start snel met twee grote en gedragen projecten: het aanzwengelen van het vliegwiel...
- Zorg met het Rijk dat ons weer perspectief (vertrouwen) wordt geboden.
- En *last but not least* betrek ook de individuele burger bij de toekomstvisie voor zijn/haar straat, wijk, dorp, gebied en provincie. Daar doen we het immers met ons allen voor..!

Belangrijke parameters bij de totstandkoming van een gedragen toekomstvisie zijn volgens de GBB onder andere

- Daadwerkelijke participatie van alle stakeholders: Rijk (niet alleen met EZK) , provincie, gemeenten, ondernemers, bewoners- en maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en industrie.
- Visieontwikkeling op drie niveaus: rijk-provincie, provincie-gemeenten en bewoners-provincie/gemeenten); en dat deze visies worden gedeeld en in overeenstemming met elkaar worden gebracht.
- Een governancestructuur die recht doet aan de belangrijke rol van de bewoners- en maatschappelijke organisaties.
- Directe reservering van gelden - te starten met de €1,15 miljard - in een fonds waar de regio (zie governancestructuur) de regie over heeft en zonder de pressie vanuit Den Haag om meteen uit te moeten gaan geven.
- Het inzicht dat alleen sturen op financiële waarden niet meer past bij de tijdgeest en een gezonde, welvarende toekomst – voor Groningen.
- Meenemen van aanstaande klimatologische veranderingen zoals de verwachte snel stijgende zeespiegel.
- Het besef dat geconstateerde ‘transities’ (demografisch, economisch en energie) niet , of slechts ten dele, kunnen worden opgevangen met *innovaties*. Een transitie betekent een overgang naar een ander paradigma). Innovaties zijn ‘slechts’ verbeteringen binnen een huidige paradigma.

Governance GBB

Tot vijf jaar geleden waren gedupeerden overgeleverd aan de NAM. Provincie en gemeenten legden ad-hoc hun wensen neer bij het Rijk. Er was geen governancestructuur voor de aanpak van de enorme problemen in Groningen.

Na Huizinge werd het meer en meer duidelijk dat de belangen van gedupeerden en de regio waren verwaarloosd terwijl de besluitvormingsmacht uitsluitend bij Rijk en NAM lag. Er werd een Dialoogtafel opgericht waaraan alle partijen van gedachten konden wisselen. Mede door het vrijblijvende karakter van de tafel was deze constructie ineffectief en leverde de facto alleen maar vertraging op. NAM en het Rijk hielden alle touwtjes in handen. Daarna kwam de Nationaal Coördinator Groningen. Deze zou met een bepaald mandaat de zaken kunnen regelen, met medezeggenschap van regionale bestuurders en maatschappelijke organisaties. Ook dit is mislukt daar NAM en Rijk teveel macht behielden. Het mandaat van de NCG bleek niet groot genoeg; hij kwam keer op keer klem te zitten tussen EZK en NAM.

Vanaf januari dit jaar is er een bestuurlijke tafel die de knopen doorhakt. De minister overlegt hieraan direct met de regionale bestuurders. Maatschappelijke organisaties mogen af en toe adviseren. Ook aan deze bestuurlijke tafel blijkt dat de besluiten de facto door de minister worden genomen. Daartoe moet hij buiten de tafel om overleggen met de NAM.

Al deze pogingen om de zaak beter te regelen hebben gefaald omdat het Rijk en de NAM hun eigenbelang boven de belangen van Groningen blijven stellen. De GBB is dan ook van mening dat in de nieuwe governancestructuur zowel de NAM als het Rijk op afstand moeten komen te staan. Het Rijk moet zich beperken tot het stellen van algemene kaders. De regio en met haar de NCG met een groter mandaat moeten de kar gaan trekken en inhoud geven aan het beleid.

Het laatste wat de GBB wil is dat er nu een oeverloze discussie wordt gestart over de aansturing van de verschillende programma's (schade, versterking, toekomst van Groningen). Dit leidt alleen maar tot vertraging van de programma's die nota bene alle al dik en dik achterlopen.

We kiezen daarom voor een pragmatische aanpak:

1. Wat betreft de versterking pleit de GBB voor het behoud van de organisatie en medezeggenschapsstructuur van de NCG. Met dien verstande dat de NCG een sterker mandaat krijgt. Tegelijkertijd krijgen regionale bestuurders, bewoners- en maatschappelijke organisaties meer medezeggenschap bij de vormgeving van dit mandaat. Het Rijk doet een stap terug en beperkt zich tot het stellen van algemene kaders. Met betrekking tot alle lastige thema's en keuzes moet de NCG de knoop kunnen doorhakken, met de garantie van financiële dekking door het Rijk. Het Rijk verrekent de zaak met de NAM bij de achterdeur. Dit is overigens conform de toezeggingen van minister Wiebes.
2. Er is een zbo in de maak - het Instituut Mijnschade (IM) -voor de afhandeling van schade, die het werk van de TCMG zal overnemen. Het IM moet onafhankelijk zijn werk kunnen doen. Niettemin wenst de GBB dat er een regulier overleg komt tussen de directie van het IM en bewoners- en maatschappelijke organisaties. Bovendien wenst de GBB geconsulteerd te worden bij de benoemingen van het bestuur van het IM.
3. Met betrekking tot het Toekomstperspectief wil de GBB een Programma met een overlegstructuur waarbij regionale bestuurders, bewoners- en maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven zijn betrokken. Het Rijk beperkt zich ook hier tot het stellen van financiële kaders. Het Programma wordt getrokken door een klein en slagvaardig comité. Er worden twee programmalijnen uitgezet. De eerste lijn bestaat uit kansrijke elementen die nu al zichtbaar zijn en waarmee op korte termijn winst voor de regio is te behalen. De tweede lijn geldt de ontwikkeling en invulling van de toekomstvisie: waar willen we op de langere termijn heen met Groningen en hoe kunnen we dat realiseren. Bij het bepalen van deze toekomstvisie zouden de burgers betrokken moeten worden. Beide programmalijnen kunnen tegelijkertijd worden uitgezet. Voor de tweede lijn zal een langere aanloop nodig zijn voordat er concrete projecten opgezet kunnen worden.

4. Voor de integratie van de drie programma's schadeafhandeling, versterking en toekomstperspectief hoeft er geen speciale governancestructuur te worden opgezet. Voor zover daar behoefte aan is, kunnen de drie besturen met elkaar overleggen.

Kinderen GBB

Als we willen voorkomen dat er in Groningen een generatie opgroeit die geen enkel vertrouwen heeft in de overheid, dan moeten de beleidsmakers in Nederland in actie komen om de problematiek van kinderen in het aardbevingsgebied serieus te nemen, en aan oplossingen te gaan werken voor hen, hun families, hun leefomgeving en hun toekomst. Kinderen zijn de meest kwetsbare slachtoffers van de gevolgen van de gaswinning want zij hebben geen democratisch recht, geen stem en geen pressiemiddelen. Tot nu toe heeft geen enkele politieke partij zich eigenaar getoond van hun problemen, of als hun spreekbuis willen fungeren.

Uit het rapport van de Kinderombudsman blijkt dat kinderen zich nauwelijks gehoord en gezien weten als het om de gevolgen van de gaswinning gaat, terwijl die gevolgen diepe sporen trekken in hun dagelijks leven, hoe ze zich voelen en hoe ze functioneren. Ze vertonen verschijnselen die vergelijkbaar zijn met die van kinderen die opgroeien in een oorlogssituatie. Alle zekerheden die kinderen nodig hebben om zich te ontwikkelen tot evenwichtige en blijde mensen staan onder druk.

Als ouders al niet kunnen slapen van de spanning, hoe kunnen ze hun kinderen dan welterusten wensen? Als ouders al niet weten waar ze aan toe zijn met hun huis dat steeds meer scheuren vertoont, hoe kunnen ze hun kinderen dan geruuststellen? Als ouders al niet weten of de schade aan hun huis voldoende gecompenseerd wordt en niet zal leiden tot grote schulden, hoe kunnen ze hun kinderen dan vertrouwen in de toekomst geven? Als ouders al niet begrijpen hoe een overheid geen verantwoordelijkheid wil nemen voor de rampzalige gevolgen van de gaswinning en alleen naar de gasbaten kijkt, hoe kunnen ze hun kinderen dan vertrouwen in de democratie bijbrengen?

De kinderen in Groningen krijgen weinig informatie over de gaswinningsproblematiek, merkt de Kinderombudsman op. Men wil ze hiermee niet belasten. Maar belasten is het gevolg van slecht nieuws. Van uitstel. Van onzekerheid. Van onveiligheid. Als er goed nieuws te melden is, zou dat de kinderen van Groningen enorm opluchten. Ze zouden weer als kinderen in het leven kunnen staan. Ze zouden weer kunnen slapen. Een kamerlid heeft een stem waarnaar geluisterd moet worden. Een Kamerlid kan aan oplossingen werken. Een Kamerlid kan invloed hebben op de toekomst. Durven de Kamerleden de kinderen van Groningen open en eerlijk te vertellen wat zij voor ze gaan doen om ze te helpen? Durven ze de problemen te benoemen en de oplossingen aan te dragen die het verschil zullen maken? Hierover willen we graag met u van gedachten wisselen.

Wat vindt GBB?

- Voel de urgentie en handel daarnaar in dit dossier, met de Groningse kinderen voor ogen
- Ergo 1: ruimhartig, voortvarend, niet blijven steken in technische, juridische en financiële discussies op details
- Ergo 2: perspectief bieden op een goede toekomst voor kinderen in Groningen → toekomstvisie
- Staat neemt per direct (financiële) verantwoordelijkheid in het programma versterking scholen